

Datum: 07.12.2019

Medij: Danas

Rubrika: Nedelja

Autori: Redakcija

Teme: filmski, dramski, pozorišni umetnici

Naslov: DRAJFUS IZ KRUŠIKA

Napomena:

Površina: 1562

Strana: 1,2

Foto: BETAPHOTO Press sluzba PSG Đorđe Đoković

DRAJFUS IZ KRUŠIKA

Želimo li političku korupciju ili vladavinu prava? Veću ili manju ulogu vojske i crkve? Društvene privilegije ili prava čoveka i građanina? Reforme ili status kvo? Evropu ili Rusiju? Zapad ili Istok? Slobodu ili stabilnost? Značaj „Afere“ zato je društveni, a ne dnevno-politički. Da li afera Krušik, poput afere Drajfus svojevremeno, najzad može da otvori i odgovori na sva ova pitanja u Srbiji? Nadajmo se da može

Piše:
Aleksej Kišjuhas
STRANA II

Datum: 07.12.2019

Medij: Danas

Rubrika: Nedelja

Autori: Redakcija

Teme: filmski, dramski, pozorišni umetnici

Naslov: DRAJFUS IZ KRUŠIKA

Napomena:

Površina: 1562

Strana: 1,2

II

Nedelja / Kolumna subota / nedelja, 7-8. decembar 2019.

Drajfus iz Krušika

i nacionalističke bande. Poslanici su se mlatili u parlamentu, ministri podnosili ostavke, mediji vodili medijske ratove, a sve je zaobijalo i obrise klasnog sukoba. Tinjajući sukob sa Nemačkom

svud. Peto, mediji, bez kojih bi obe afere (postale zataškane. A i bombastične naslovnice sa puškom uperenom u predsednika Srbije u NIN-u i Danasu imale su društveni efekat poput Zoli-

vanje francuskog nacionalizma i evropskog antisemitizma, verovatno najkrupnije nasleđe afere Drajfus bilo je u popularizaciji termina - intelektualac. Otrprike poput vučičevskog „stručnjak“, reakcionarni antidrajfusari koristili su termin „intelektualac“ kako bi posprdno prozvali liberalnu i napali levičarsku „elitu“ sačinjenu od drajfusara poput pisaca Emila Zole i Anatola Fransa, glumice Sare Bernar, sociologa Emila Dirkema, matematičara i filozofa nauke Anrija Poenkarea, te novinara (i budućeg francuskog premijera) Žorža Klemansoa koji je, uzgred, urednički i smislilo kulturni naslov „Optužujem!“.

Konačno, afere Drajfus brutalno je razotkrila onu „prvu“ i „drugu“ Francusku sa kraja 19. veka. Prvu, koja je monarhistička, konzervativna, reakcionarna, katolička, militaristička, nacionalistička i antisemitska, i onu „Drugu Francusku“ koja je republikanska, liberalna, socijalistička, progresivna, antikerikalna, kosmopolitika i građanska. Bio je to politički, ali i klasni sukob između konzervativne desnice i progresivne levice. Na jednoj strani bili su vojska, crkva, plemstvo, seljaci, bogati preduzetnici i politički oligarsi, a na drugoj intelektualci, profesori, novinari, umetnici, studenti, srednja i radnička klasa. I francuska Treća republika se od 1894. do 1906. godine doslovno pocepala na pola kako bi ukaljala ili odbranila čast jednog običnog kapetana jevrejskog porekla, a zbog jedne relativno banalne špijunske i oružarske afere. Na ovaj način, ogoljene su i raskrinkane one duboke strukturne, društvene, klasne, kulturne, ideološke i vrednosne podele koje su dramatično iskipele iz jednog haotičnog ekspresivnog evropske modernizacije.

Afera Drajfus, dakle, imala je ogromno društveni i politički značaj po istoriju Francuske i Evrope u celini. Kao pojam, politička snaga ili kao „influenser“ tadašnjih socijalnih medija, po prvi put u modernoj istoriji pojavljuju se - intelektualci. Dakle, pisci, naučnici, profesori, glumci i umetnici, zauzimajući se za neku političku stvar u društvu, umesto jedino za sitnosposvetničku nauku, studente, književnost, pozorišne daske i štafelaje. Uz to, i šira javnost pokazala je ogromno interesovanje za jednu političku aferu, ali i za svoju ličnu sudbinu. Odnosno je skapirano da i građanin Petar Petrović sa uplatnicima ima šta da kaže, i da treba da se i zapita i pita o pojavama u svom društvu. Po okončanju afere i nakon rehabilitacije Drajfusa, donet je i zakon o definitivnom odvajanju države i crkve u Francuskoj. Dok se cela afere može posmatrati i kao početak nove i zloglasne faze evropskog nacionalizma i antisemitizma, a koji su svoj epilog imali u dva svetska rata i zastrašujuća krvoprolića.

Naprost, nasleđe afere Drajfus odzvanja i vrišti i dan-danas. Svaka čast programiranju po kompjuterima, ali tragična je šteta ukoliko se ova politička, društvena i vrednosna afere ne izučava dovoljno ili ne tumači uopšte po našim osnovnim i srednjim skolama. Jer, društvene podele na koje je bila ukazala afere Drajfus prisutne su i savremenom društvu, pa i u savremenoj Srbiji. Ovo su trajne napetosti između liberalizma i konzervativizma, levice i desnice, individualizma i kolektivizma, modernizma i tradicionalizma, kosmopolitizma i nacionalizma, tolerancije i netolerancije, globalizma i tribalizma. Uz paralelno postavljanje važnih pitanja kao što su: kakva je naša država i kakvo društvo želimo? Želimo li političku korupciju ili vladavinu prava? Veću ili manju ulogu vojske i crkve? Društvene privilegije ili prava čoveka i građanina? Reforme ili status quo? Evropu ili Rusiju? Zapad ili Istok? Slobodu ili stabilnost? Značaj „Afer“ zato je društveni, a ne dnevnopolitički. Da li afere Krušik, poput afere Drajfus svojevremeno, najzad može da otvori i odgovori na sva ova pitanja u Srbiji? Nadajmo se da može.

Aleksej Kišjuhas / Fusnote

u sve to je ubacio i hektolitre agresivnog nacionalizma, šovinizma i antisemitizma. Naprosto, društvo se ozbiljno podelilo, nastao je pandemijski haos i politički rat koji je zapretio da izraste u onaj građanski. Zvuči poznato?

Uprkos značajnim razlikama, svaka analogija sa „afetom Krušik“ u Srbiji tada je dobrodošla. Mnogo više od „srpskog Snoudena“, uzbunjivač Aleksandar Obradović zapravo je - „srpski Drajfus“. Prvo, i u ovoj aferi se radi o oružju i državnom aparatu sile. Drugo, i Obradović je zatajno uhapšen i optužen za odavanje poslovne i vojne tajne, uz prozivke za (vele)izdaju države i naroda. Treće, Obradović možda nije Jevrejini, ali se u „Aferi“ radilo i o sledećem. Kapetan Drajfus pripadao je mladoj generaciji oficira koja je hrabro nastojala da modernizuje i demokratizuje ceo sistem, što je bila pretnja za vojni establišment i njihove lukrativne privilegije. Četvrto, i u Srbiji imamo učestala okupljanja građana ispred sudnice (što implicira nepoverenje u pravnu državu), i to sa obe strane mnogih političkih afera: za i protiv Jutke iz Brusa, Simonovića iz Grocke, direktora Namenske iz Lučana itd. A mitingaši i kontramitingaši koji hodaju na ivici sukoba okupljaju se i po univerzitetu, ispred televizije, i po-

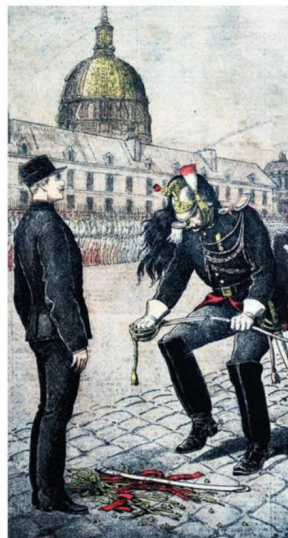
novog „Optužujem!“ usmerenom ka francuskom predsedniku. Najzad, i Drajfus je bio prinudno zarobljen, u kamenoj kućici veličine 4 puta 4 metra i na ostrvu na Atlantiku, daleko od očiju javnosti. Prinudni rad na izolovanom tropskom ostrvu nije sasvim isto što i kućni pritvor bez interneta, ali valjda smo malo uznapredovali u međuvremenu? Ili nismo?

Konačno, uprkos sličnostima, razlikama i naučnim analogijama, afere i „Drajfus“ i „Krušik“ naprosto jesu ukazale na duboku korupciju i zloupotrebu moći u datim društvima, francuskom i srpskom. Na prakse koje se, uprkos istorijskoj distanci, univerzalno ružno prelamaju preko leđa, zdravlja i života nekih običnih i poštenih ljudi. Ali i ljudi za koje drugi ljudi tada imaju velike simpatije, i spremni su da to borbeno pokažu na ulici

Godina je 1898. i Pariz je ponovo u nemirima. Reč je o „aferi Drajfus“ ili prosto i jednostavno „Aferi“, za Francuze. U pitanju je prvorazredni politički, kulturni, medijski i društveni skandal koji će uzdrmati same temelje francuskog i ostalih evropskih društava. Jer, bio je to i paradigmatični izraz borbe za prevlast između konzervativnih, tradicionalističkih i nacionalističkih društvenih aktera, sa jedne strane, i građanskih, liberalnih i socijalističkih, sa druge. O čemu se tu radi, za one sa jefinijim ulaznicama? Četiri godine ranije, u Parizu izbija špijunska afere u vezi sa prodajom (nacrtu) francuskog oružja Nemačkoj. Naime, otkriveno je da je neko iz francuske vojske u ambasadu mrške i neprijateljske Nemačke krijumčario tajne nacрте za proizvodnju topova kalibra od 120 milimetara. Tražeći žrtveno jagnje, vojska ga je brzo pronašla u mladom i ambicioznom kapetanu Alfredu Drajfusu, usput i posve zgodno, francuskom Jevrejini iz Alzasa. I, kao stranog plaćenika i domaćeg izdajnika, vojska je Drajfusa osudila, te ritualno i javno posramila. Pred njegovim jedinicom i pratećim dobošarima, ceremonijalno su mu iscepali činove sa uniforme i slomili mu kapetanski mač na kolenu, dok je on uzalud uzvikivao „Nevin sam! Nevin sam! Živela Francuska! Živela Armija!“.

Poslali su ga na prinudni rad, da u nehumanim uslovima tuca kamen na ostrvu kraj Francuske Gvajane. Međutim, vrug nije legao, a davo jeste odneo šalu. Ubrzo je otkriveno da su dokazi protiv Drajfusa potpuno izmišljeni i isfabrikovani od strane kontroverznog „grafologa“ ili „stručnjaka“ za rukopise. Zatim, da je stvarni krivac za (priodavanje) državno-oružarskih tajni bio korumpirani major i dugogodišnji kontraobaveštajac Esterhazi, kojem su leđa čuvali njegovi drugovi oficiri. Najzad, na naslovnoj strani dnevnog lista „Zora“, tada najugledniji i najpopularniji francuski pisac Emil Zola objavjuje otvoreno pismo francuskom predsedniku sa naslovom „Optužujem!“.

Koje je odjeknulo poput bombe, pošto je jedan Zola poimence optužio ministra vojnog i generalštaba za opstrukciju pravde, zloupotrebu položaja, zataškavanje činjenica i svesnu zaveru protiv nevinog čoveka. Režim mu nije bio ostao dužan i, bahato i kratkovidno, vojska je za izdajni podriivanje interesa države optužila i na godinu dana zatvora osudila i samog Emila Zolu. I fikalija je tada pogodila ventilator. Ispred sudnice su dolazili i međusobno se tukli ljudi koji podržavaju vojsku i vlast sa ljudima koji podržavaju Drajfusa i Zolu. Isto je bilo i na univerzitetu, gde su na predavanju liberalnih profesora koji podržavaju Drajfusa upadale i časove rasturala desničarske

Afere i „Drajfus“ i „Krušik“ naprosto jesu ukazale na duboku korupciju i zloupotrebu moći u datim društvima, francuskom i srpskom. Na prakse koje se, uprkos istorijskoj distanci, univerzalno ružno prelamaju preko leđa, zdravlja i života nekih običnih i poštenih ljudi. Ali i ljudi za koje drugi ljudi tada imaju velike simpatije, i spremni su da to borbeno pokažu na ulici

